

DRUGO PITANJE

En Biti

Bili smo u bolnici »Bišopgejt«, u ordinaciji za transfuziju koja se nalazila na kraju hodnika: petkom ujutru pacijenti su primali krv ili lekove koji se uzimaju intravenozno kako bi mogli da odu kući za vikend. Bio je februar, a sneg napolju poprimio je sivu boju peska, nalik na prijavu malter. Ned i ja stajali smo kraj prozora, tik do stola na rasklapanje prepunog poslastica — bilo je tu uštipaka, sitnih kolača, pite, čokoladnih štanglica, kekša. Plastični noževi i viljuške bili su složeni na gomile ili nemarno pobacani između papirnih tanjirića. Ned je bacio pogled na sto i uzeo uštipak. Ričard je spavao na stolici, spuštene brade, dišući na usta. Uvek bi usnuo pola sata nakon početka transfuzije. Malo ko je spavao. Visoki čovek ride kose, po svoj prilici pedesetogodišnjak, upravo je saznao od medicinske sestre da će verovatno ostati bez kose. »Srećo moja, ne zaboravi da i Tina Turner nosi periku«, rekla je.

Napolju su vejale sve krupnije pahuljice, nalik na zgužvane papirne maramice bačene u smeće. Upravo isti onaj prizor od kog sam pobegla kad sam otišla do prozora — prizor bolničarke koje je jednoj mladoj ženi pridržavala maramicu da izduva nos. Žena je u isto vreme slinila i povraćala, ali je odbijala da ispusti aluminijumsku posudu koju je grčevito stezala palčevima. »Duni u maramicu, srećo«, ponavljala je bolničarka, nimalo ne obračunajući pažnju na pozu koju je zauzela njena koleginića i njenu odličnu imitaciju Tine Turner. Ni ja je nisam slušala, ali stih »Prekršiću sva pravila« nije mi izlazio iz glave.

Ričard je umirao od side. Ned, njegov bivši ljubavnik i dugogodišnji poslovni saradnik, shvatio je da u opis njegovog posla više ne spada čitanje scenarija, vođenje korespondencije, telefoniranje, nego pripremanje neprskanog povrća u posebnom ekspres-loncu i na pari od lekovite vode, vodeći računa o ravnomernoj zastupljenosti jin i jang namirnica. Pre nekoliko meseci, dok klasična terapija nije prekinuta kako bi Ričard uzeo učesća u eksperimentalnom vanbolničkom tretmanu u »Bišopgejt«, Ned je uvek spavao do kasno. Ionako nije mogao telefonirati na Zapadnu obalu pre dva popodne, ili jedan, ukoliko je imao kućni broj nekog glumca ili režiserov telefonski broj u kolima, radno vreme svih ljudi s kojima su Ričard i Ned saradivali trajalo je non-stop, i uvek smo se šalili na račun moje nezaposlenosti — nisam imala stalno radno mesto, a i kad sam radila, plaćali su mi nepristojno mnogo. Ned me je često zadirkivao s nekom oštrinom u glasu zato što je bio pomalo ljubomoran na nenadano prisustvo treće osobe u Ričardovom stanu. Ričard i ja upoznali smo se u Njujorku, kod jednog jeftinog frizera na Osmoj aveniji, gde smo sedeli jedno do drugog. On je pomislio da sam ja glumica iz komada koji je prethodne večeri gledao u nekom nekomercijalnom pozorištu. To nisam bila ja, ali taj komad sam bila gledala. U razgovoru smo otkrili da često idemo u iste restorane u Čelsiju. Isto tako, činilo mi se da ga odnekud poznajem. To je bio početak naših dugogodišnjih međususedskih odnosa — Njujorčanima je daleko važnije da imaju suseda nego ljudima iz provincije. Istog dana kad smo se upoznali, Ričard me je odveo njegovoj kući da se istuširam.

Te godine moj gazda iz zapadne Dvadeset sedme ulice nije hajao za to što u mom stanu na poslednjem spratu gotovo nikad nema tople vode. Pošto sam upoznala Ričarda, prešla mi je u naviku da u trenerci otrčim do njegovog stana, tri ulice levo, jedna pravo. Ričardov gazda, koji je stanovao na drugom spratu, nije mogao dovoljno da mu se oduži za to što ga je upoznavao sa filmskim zvezdama i pozivao na projekcije. Siktao je od besa što moram da trpim takvo zlostavljanje. Ričard je kuvao nes kafu za nas troje, i kleo se da ovaj od kofeina postaje seksualno agresivan; posle toga on

je trčkarao po zgradi, obavljajući sitne popravke. A sada, u ovoj blještavoj ordinaciji, nisam mogla poverovati da sam koliko pre nekoliko meseci sedela u Ričardovoj niši za obedovanje, među telefonima i isećima iz »Verajatiija« koji su bili razbacani na središnjem delu velikog stola za ručavanje; pijuckala sam koktel, a moje ruke u belim rukavicama sklapale su se oko ugodne topline šolje za kafu u boji neona. Rukavice su omogućavale da losion natapa kožu što je duže moguće. Zараđujem za život tako što reklamiram ruke. Svake noći utrljavam mešavinu maslinovog ulja, vlažne kreme i tečnog vitamina E. Ričard me je prozvao Rak, skraćeno od »rakun«. Beli zavoji na mojim šapicama štite od otrebotina, lomljenja noktiju, ispucale kože. Ma kakav biznis — svi znaju da se u Njujorku bogatstvo stvara na čudne načine.

Odvratila sam pogled od snežne oluje. Na iskošenom televizoru na potpornom zidu iznad nas blještalo je narandžasto lice Fila Donahjua. Balansirao je između agresivnosti i neverice dok je neki trgovac automobilima izlagao svoju životnu filozofiju. Heti, najljubaznija bolničarka na odeljenju, zastala je kraj mene razgledajući mnoštvo kolača na stolu kao da je to nedoigrana partija šaha. Na kraju se mašila plastičnog noža, prepоловила čokoladnu štanglicu i otišla ni ne pogledavši sneg.

Putujući svakog vikenda do Bostona i nazad, konačno sam shvatila da nikada neću za voleti taj grad. Ruku na srce, nisam ni imala prilike da ga doživim kao nečiju oazu sreće. Ned i ja išli smo putem od stana, koji smo tog meseca iznajmili, do bolnice. Jednom ili dva puta odlazila sam taksijem do prodavnice makrobiotičke hrane, i jedne noći nas dvoje smo otišli na piće i u bioskop, neodgovorno kao bebisiterke iz košmarnih snova svake brižne majke. Za to vreme, Ričard je spavao omamljen tabletama, a na njegovom noćnom ormaru sijala je lampa u obliku morske zvezde koju je Heti donela sa Bermuda, gde je bila na svadbenom putovanju. Dok smo sedeli u baru, Ned me je upitao šta bih učinila kad bi se vreme moglo zaustaviti. Ričardu ne bi bilo ni bolje ni gore, a svi ovi dani koje smo proživeli, sa svim krizama, okolišanjima, morbidnim šalama, zbuđenjošću, iznenadenjima, prividnim poznavanjem medicine, jednostavno bi ostali takvi kakvi su. Baš kao i zima, sneg koji povremeno pada, vetrovi koji šibaju, zubato sunce koje je bilo podnošljivo samo kroz zaštitni sloj

zavesa. Nisam nikada bila sklona promišljanju, ali Ned se hranio spekulacijama. Zapravo, on je pre mnogo godina studirao poeziju na Stanfordu i tada je napisao ciklus pesama pod naslovom »Šta bi bilo kad bi bilo«. Kad je Ričard jednom prilikom bio u Kaliforniji, odgovarao je na pitanja nakon projekcije jednog filma čiji je producent bio, i nenadano se našao pred iskušenjem u liku jednog studenta koji mu je postavljao zamršena i retorična pitanja. Narednih petnaest godina njih dvojica su bili ljubavnici, neprijatelji i napokon najbolji prijatelji i poslovni saradnici. Iz Stanforda su prešli u Njujork, iz Njujorka u London, da bi se sa Hempsted Hita vratili u zapadnu Dvadeset i osmu ulicu; povremeno su odlazili u Arubu na kockanje i u Aspen na skijanje za božićne praznike.

»Prekršio si pravila«, rekla sam. »Zabranjeno je pitati šta bi bilo kad bi bilo.«

»Kad bismo izašli napolje, a tamo cveće cveta i auto sa spuštenim krovom čeka na nas, pa se onda odvezemo na Ostrvo šljiva«, nastavi on. »Mesec se ogleda u vodi. Na nebu Velika kola. Pomisli samo. Dočaraj sebi taj prizor i tvoja negativna energija pretvoriće se u korisnu, isceliteljsku.«

»Postoji li to Ostrvo šljiva, ili si ga ti izmislio?«

»To je čuveno mesto. Tamo je plaža po imenu Banana Bič. Uveče u šljiviku svira orkestar.«

»To ostrvo zaista postoji«, reče čovek koji je sedeo pored mene. »Tamo kod Njuberija. Leti tamo ima mnogo otrovnog bršljana, pa morate pripaziti. Jednom mi je dospeo u pluća zato što je neki krelac njegovo lišće koristio za potpalu. Bio sam dve nedelje u bolnici, i olakšali su me za hiljadu dolara.«

Ned i ja pogledasmo u njega. »Ja častim«, reče on. »Upravo sam uštedeo pregršt dolara. Odseo sam u hotelu u kom je cena pansiona ravna temperaturi vazduha na prvi dan boravka. Kakav mamac. Imam veliki krevet, bar i onaj tuš što može da se podesi tako da mlazevi vode budu tanki kao igla, i sve to staje šesnaest dolara. Jeftinije mi je tamo nego da gredim kuću.«

»Odakle ste?«, upita Ned. »Houp Veli, Rod Ajlend,« reče čovek, pružajući ruku preko mene da se rukuje s Nedom. »Ja sam Harvi Milgrim«, klimnu on meni. »Rezervni kapetan američke armije.«

»Harvi«, kazao je Ned. »Ne bih rekao da otikidaš na tipove poput mene. Ja sam homoseksualac.«

Čovek me pogleda. I sama sam bila iznenađena, nije nimalo ličila na Neda da o tome razgovara sa nepoznatima. Nas dvoje spojio je sticaj okolnosti; sudbina nas je gurnula u neverovatnu vezu. Ni on ni ja nismo mogli zamisliti život bez Ričarda. Ričard je bio blizak sa jako malo ljudi, i to samo onda kad je to bilo preko potrebno.

»On se zeza«, rekla sam. Učinilo mi se da je najlakše to reći.

»Nezgodna šala«, reče Harvi Milgrim. »Očajan je zato što ga napuštam«, rekla sam.

»E pa, ja ne bih prenaljivao,« reče Harvi. »Ja ću pivo, a vi?«

Barmen je prišao onog trenutka kad smo prešli na priču o alkoholu.

»Čist stoli,« reče Ned.

»Voitku s tonikom«, rekao.

»Ja ću ipak 'džim bim,« reče Harvi. Napravio je munjeviti pokret rukom kao da tresne kockice. »Led posebno.«

»Harvi«, reče Ned, »moj svet se raspada. Moj bivši ljubavnik je i moj šef, a broj njegovih krvnih zrnaca toliko je opao da više nema šansi da preživi. Terapija u »Bišopgejt« mu je poslednja nada. On je vampir koji se pojavljuje svakog petka popodne. Daju mu krv da bi

imao snage da i dalje učestvuje u eksperimentu kao kućni bolesnik. I znaš koja vajda od toga? Zamisli ga kao reli vozača. On je u vodstvu. Dovikne da mu uspu benzin, a posada u areni samo mu pošalje poljubac. Ostali automobili šibaju kraj njega. On zaurla, jer ti momci su dužni da mu napune rezervoar, ali oni su izgleda šiznuli. Samo mu šalju poljupce.»

Harvi baci pogled na Nedovu šaku, na prste raširene kao lepeza i prostor između njih u obliku slova V. Onda je Ned polako skupio prste, prineo ih donjoj usni i poljubio nokte.

Barmen spusti pića na sto — prvo, drugo, treće. Izvadio je nekoliko kockica leda u čašu koju je stavio kraj Harvijeve čaše sa burbonom. Harvi se namršti i bez reči gledao čas jednu, čas drugu čašu. Onda je otpio gutljaj pića, podigao drugu čašu, izvadio kocku leda i polako je isisao. Više nas nijednom nije pogledao, niti nam se obratio.

Naredne noći kod Ričarda je nastupila hiperventilacija. Za tren oka njegova pidžama bila je natopljena znojem, i počeo je da cvakoće. To se desilo oko četiri sata ujutru. Držao se za ram od vrata, stopala ukopanih u pod, a telo mu se povijalo kao da skija na vodi. Ned se sav omamljen izvukao iz vreće za spavanje podno Ričardovih nogu. Ja sam ležala na razvučenom kauču u dnevnoj sobi, ponovo probudena i najmanjim šumom. Pre spavanja otišla sam u kuhinju da pijem vode i ispod frižidera je istrčao miš. Trgla sam se, a onda su mi pošle suze. Kad bi Ričard znao da ima miševa u stanu, da upravo oni zagaduju prostor koji je on pročišćavao jonizatorima i klima-uredajima koji su po sobi raspršavali kapljice mineralne vode, rešio bi da se odselimo. Pomisao na pakovanje gomile knjiga o zdravlju, brošura o meditaciji, nebrojenih tegli s vitaminima, mineralima i integralnim zrnevljem, božijeg oka koje je visilo iznad peći, citata iz knjige Bernija Zigela koje je Ned morao da prepisuje i lepi na frižider. . . Selili smo se već dvaput, oba puta bez pravog razloga. Valjda ne bi mogao tek tako da iskrnske povod za novu selidbu, jel' da? I kuda bismo uopšte i mogli otići? On je bio isuviše bolestan da bi boravio u hotelu, a ja sam znala da u blizini bolnice nećemo naći drugi stan. Morali bismo ga ubediti da je taj miš plod njegove fantazije. Rekli bismo da mu se priviđa, ubedivali bismo ga isto onako kao kad smo mu strpljivo objašnjavali da se ništa užasno ne događa, da je sve to samo sanjao. Ne, ti nisi u avionu koji se srušio u džungli; nikakav te beton nije zatrpao, ti si samo umotan u čaršav.

Kad sam ušla u spavaću sobu, Ned je pokušavao da Ričardove prste odvoji od vrata. Nije uspevao u tome, i pogledao me je s dobro poznatim izrazom lica: strah, potrcan jakim umorom.

Ričardov kućni ogrtač klizio je s njegovih koščatih ramena. Bio je toliko mokar da sam isprva pomislila da je možda bio pod tušem. Gledao je prema meni, ali me nije primećivao. Pripio se uz Neda, koji ga je polako poveo ka krevetu.

»Hladno je,« reče Ričard. »Zašto ne radi grejanje?«

»Odvrnuli smo termostad do kraja, izusti Ned iscrpljeno. Samo treba dobro da se pokriješ.«

»Je li ono Heti?«

»To sam ja,« reko. »Ned će te staviti da spavaš.«

»Rak,« reče Ričard ravnodušno. »Je li to moj krevet?« obratio se Nedu.

»To je tvoj krevet,« reče Ned. »Zgrejašće se kad legneš.«

Prišla sam Ričardu i potapšala ga po ledima, onda sam zaobišla krevet, sela na ivicu i pokušala da ga umirim. Ned je rekao istinu — u stanu je bilo ludački vruće. Ustala sam, podigla čebad i zategla čaršav. Ned je i dalje držao Ričarda za ruku, ali se okrenuo da ga pogleda kad je zakoračio prema krevetu. Nemo smo pokazivali svoje zadovoljstvo udobnošću kreveta. Ričard mu je prilazio, obilježujući usne.

»Doneću ti vode,« rekla sam.

»Voda,« prozbori Ričard. »Mislio sam da smo na brodu. Od kupatila sam pomislio da je kabina bez prozora. Ne mogu da budem u sobi iz koje se ne vidi nebo.«

EN BITI (1947) spada među najbolje savremene prozaiste u SAD. Napisala je četiri romana (Studni zimski prizori (1976), Uklapanje (1980), S ljubavlju (1986), Slikajući Vila (1989)) i pet zbirki kratkih priča (Izobličenja (1976), Tajne i iznenađenja (1978), Kuća u plamenu (1979), Tamo ćeš me naći (1986) i Ono što je bilo moje (1991)) Drži kurseve kreativnog pisanja na američkim univerzitetima. Dobitnik je mnogih književnih nagrada.

Kao jedan od sledbenika minimalističke poetike, Bitijeva koristi fragment, nagoveštaj i »efekat nedostajanja« kao glavna izražajna sredstva u ispisivanju sudbine intelektualaca sa istočne obale Amerike, najčešćih junaka njene proze.

Priča »Drugo pitanje« objavljena je u časopisu »Njujorker«, juna 1991.

Ned je rastresao Ričardove jastuke. Onda je pesnicom udario po postelji. »Svi na palubu, je-bivetri,« rekao je.

Usiljeno sam se nasmejala i otišla u kuhinju, a Ričard je ubrzanim

Šapatom počeo da prepričava napad klaustrofobije koji ga je zadesio u kupatilu. Napokon je ipak legao i istog trenutka utonuo u san. Pola sata doznije, dok zora još nije bila zarudela, Ned mi je prepričavao šta mu je Ričard šaputao kao da se radilo o njemu samom. Premda smo bili dva potpuno različita sveta, zblížilo nas je umeće uživljavanja u Ričardove patnje. Sedeli smo na drvenim stolicama koje smo izneli iz trepezarije i primakli prozoru kako bi Ned mogao da puši. Dim iz njegove cigarete izvijao se kroz prozor.

»Jesi li ikad bila u Mardi Grasu?« upitao je. »Jesam u Nju Orleansu, ali u Mardi Grasu nikada.«

»Tamo niske perli koriste za trampu,« rekao je. »U Francuskom kvartu ljudi — i žene, i muškarci — stoje na balkonima i vrištanjem izazivaju ljude na ulici: ako ih popaljuješ, oni ti bacaju svoje ogrlice. Što se bolje pokažeš, dobijaš više ogrlica. Onda se šepuriš naokolo sa svim tim derdanima na sebi i svi znaju da si pravi frajer. Pravi mangup. Ako ih dobro napališ, možeš smuvati fine dečkiće — hoću reći, muškarce — a transvestiti svi zvižde i bacaju ti ogrlice. Svi žele da dobiju one najduže. To je isto kao da si dobio dijamantski prsten. Još malo je otškrinuo prozor da bi mogao da ugasi cigaretu. Čušnuo ju je prstom i ona je pala na zemlju. Onda je samo pritvorio prozor, ne zatvorivši ga skroz. Ovo nije bila samo još jedna

od Nedovih bajki — bila sam sigurna da je govorio istinu. Mislija sam ponekad da Ned neke priče priča samo da bi mi zagolicao znatiželju ili da bi me u izvlesnom smislu ponizio — da bi me podsetio da sam ja normalna, a on homoseksualac.

»Znaš li šta sam jednom prilikom uradila?« upitah iznebuha, rešena da jednom i ja pokušam njega da zaprepastim. »Onda kad sam se zabavljala sa Harijem? Jedne večeri bili smo u njegovom stanu — njegova žena bila je u Izraelu — i dok je on spremao večeru, ja sam prebirala po njenoj kutiji za nakit. Tamo je bila i biserna ogrlica. Nisam uspela da je otkopčam i napokon sam shvatila da samo treba da je pažljivo navučem preko glave. Kad me je Hari pozvao, ležala sam na tepihu u mrklom mraku, potpuno naga, ruku položenih kraj tela. Napokon je dojurio za mnom. Upalio je svetlo, ugledao me i počeo da se smeje, a onda se ustremio na mene. Ogrlica je pukla. Pridigao se i upitao 'Šta sam to uradio?' a ja sam rekla 'Hari, to je ogrlica tvoje žene'. Nije ni znao da je ima. Mora da je ona nikada nije nosila. Onda je počeo da psuje i puzi unaokolo, skupljajući bisere, a ja sam pomislila 'A ne, ako će je već ponovo nanizati, mogu da učinim da bar ne budu iste dužine.«

Ned i ja okrenuli smo se i ugledali Ričarda u uredno zategnutom kućnom ogrtaču, sa dokolenicama i zalizanom kosom.

»Otkud ti, Ričarde?« upita Ned, ne uspevaajući da sakrije iznenađenje.

»Osećam li ja to duvanski dim?« upita Ričard.

»Dolazi od dole,« reko dok sam zatvarala prozor.

»Nismo te ogovarali,« reče Ned. U glasu mu se osećao oprez pomešan sa ljubaznošću.

»Nisam rekao da jeste,« reče Ričard. Pogledao me je. »Mogu li da vam se pridružim?«

»Pričam uoči Hariju,« rekla sam. »Onu priču o biserima.« Činilo se da se sve više i više oslanjamo na priče.

»On mi se nikada nije dopadao,« reče Ričard i mahnu Nedu. »Odškrini prozor, molim te. Ovde je jako vruće.«

»Ti znaš tu priču,« obratih se Ričardu, želeći da ga po svaku cenu uključim u razgovor. »Isprčaj Nedu ono glavno.«

Ričard pogleda Nedu. »Ona je progutala bisere,« reče. »Pojeła ih je što je više mogla, pazeći da on ne primeti.«

»Zešla sam da ona nikada ne uspe da stavi ogrlicu preko glave ako to pokuša,« rekla sam. »Htela sam da zna da se nešto dogodilo.«

Ričard blago odmahnu glavom — taj mali pokret govorio je da sam kao odbareno i nestašno dete, koje nikad nije imao.

Jednom, kad sam bio na letovanju sa Sandersom u Portoriku, smuvao sam se s nekim tipom, počeo Ned. »Otišli smo na neko veliko imanje gde je živeo njegov gazda, ali taj tip je odjednom nešto naučio. On kreće uza stepenice, ja utičavam u plakar. . .«

»Igrao je fudbal u koledžu,« reče Ričard.

Osmehnula sam se, ali tu priču sam već znala. Ned ju je ispričao jednom davno, na nekoj žurci kad je bio pijan. Bila je to jedna od njegovih omiljenih priča, jer ga je predstavljala kao promućurnog i divljeg, a i zato što je uhvaćen na delu. Njegove se dogodovštine nisu mnogo razlikovale od onih koje su mi poveravali moji drugovi s koledža, a koje su se ticale izlazaka i seksualnih osvajanja, i bile nedorečene kako bi poštedele moju preosetljivost.

»Zgrabio sam prvo što mi je došlo pod ruku — samo sam zgrabio jedan svezanji odeće — i kako je tip ušao u sobu, tako sam ja otvorio vrata i iskočio,« pričao je Ned. »Zalaulam se onako go golcat, i eto belaja: sudarim se s njim i oborim ga. Kao u crtaču. Znam da se onesvestivo, ali suviše sam prestravljen da bih normalno razmislijao, pa trčim i dalje. Ispostavi se da sam zgrabio neku belu plisiranu košulju i nešto kao. . . kako se zovu oni ogrtači što ih nose Japanci? Onako do pola butina, bože, pomoz mi. . .«

»I zbog toga on uzima Boga u usta,« reče mi Ričard.

Ned skače na noge, sve živahniji. »Sve je baš kao u crtaču. Čak ima i pas u dvorištu koji

me pojuri, ali je vezan. Kad se lanac zategnuo, samo se propeo i iskezio, ali dalje nije mogao. I tako ti ja tu stojim, na milimetar od psa, oblačim košulju, zavezujem taj ogrtač oko sebe. Odlazim do kapije, pritisakm kvaku, i nakon pola milje hoda nadem se pred nekim hotelom. Udem, odem do toaleta da se sredim, i tek tada primetim da sam razbio nos.

Itako sam priču već znala, sad priv put čujem da je Ned razbio nos. Na trenutak izgleda da je izgubio nit priče, kao da se i sam od nje umorio, ali onda živne i nastavi priču.

»I opet moja luda sreća: izadem, i ispostavi se da je tip na recepciji peškir. Kažem mu da mi se desio maler i zamolim ga da telefonira mom prijatelju u hotel, jer nemam ni za zeton. I tako on potraži broj hotela, nazove i pruži mi slušalicu. Dobijem Sandersa koji spava čvrstim snom, ali odmah grabi slušalicu i zaurla 'Opet smo zujali s nekim lepokovićem? Oljednom je Fajront, i Ned je shvatio da mu je novčanik ostao u hotelu. Jel' ti stvarno misliš da ću doći po tebe samo zato što ti i taj tvoj nemate da platite?«

Širom otvorenih očiju, Ned se okrenuo najpre meni, a onda Ričardu, kao da nastupa pred punom salom. »Dok je on besneo, imao sam dovoljno vremena da razmislim. 'Čekaj malo, Sander', rekao sam, 'Znači, ništa mi nisu uzeli?' Znači, ostavio sam novčanik u hotelu?' Ned utonu u stolicu. »Da ne poveruješ. Taj vražiji novčanik ostavio sam u sobi i samo je trebalo da se pred Sandersom pretvaram da su me napali i opljačkali, da su me tamo neki kućinski sinovi skinuli do gola i pobeegli s mojim gaćama. Onda sam mu rekao da mi je momak iz hotela dao kimono«. Pucnuo je prstima. »Tako se zove. Kimono.«

»Nije pitao otkud baš kimono?« reče Ričard umorno, prelazeći rukom preko neobrijane brade. Sedeo je na kauču podavijenih nogu.

»Naravno da jeste. A ja sam mu rekao da u tom hotelu ima restoran s japanskim specijalitetima, i da, ako želiš, možeš dobiti kimono i sedeti na podu kao Japanac. Hotelski poslužitelj je kao izjavio da neće propasti zbog jednog kimona.«

»I on je poverovao?« upita Ričard.

»Sander! Pa on je odrastao u Los Angelesu, a ostatak života proveo u Njujorku. Znao je da se svemu mora verovati. Vratio me je u hotel govoreći da je baš dobro što se taj šljak koji me je napao nije dokopao mog novca. Sunce se rada, mi se vozimo u iznajmljenom automobilu, a on me drži za ruku«. Ned zakači palčeve jedan za drugi. »Sander i ja ponovo ortaci«.

Zavlada tišina, a prostor oko nas kao da je postajao sve manji. Sander je umro 1985.

»Počinje da mi biva hladno«, reče Ričard. »Hladnoća se uvlači u mene kao da mi neko ledom trlja leđa.«

Ustala sam i sela kraj njega, zagrlivši ga. Masirala sam ga po leđima.

»Opet ta prokleta beba«, reče on. »Ako im je ovo prvo dete, kladim se da drugog neće ni biti.«

Ned i ja se pogledasmo. Izuzev povremenog šištanja pare u radiatorima, čulo se samo brujanje frižidera.

»Rak, šta je to s tvojim šapicama?« upita Ričard.

Pogledam u svoje ruke, u palčeve koji masiraju mišiće ispod njegovih ramena. Po prvi put otkad znam za sebe zaboravila sam da namažem ruke i stavim rukavice pre spavanja. Isto tako, potpuno nesvesno sam činila ono od čega sam se još pre mnogo godina odvikla. U mom ugovoru o osiguranju stajalo je da ne smem na ovaj način koristite ruke; ne smem uzimati nož, ne smem prati posude, nameštati krevete, glancati nameštaj. Ali ja sam i dalje palčevima masirala Ričardova leđa, trljajući ih. Čak i pošto je Ned prebacio debelo čebe preko Ričardovih drhtavih ramena, nastavila sam da pružam otpor njegovoj bezizlaznoj nedoumicom tako što sam snažno pritiskala koštane pregame njegove kičme.

»Suludo je mrzeti bebu zato što plače«, reče Ričard, »ali ja zaista mrzim tu bebku.«

Ned je prošao preko Ričardovih kolena i umotao mu noge. Seo je na pod i rukama objumio njegove zašuškane cevanice. »Ričarde«, prošaputa, »Ne postoji nikakva beba. Pro-

ćešnjali smo celu zgradu, sprat po sprat da ti udovoljimo. To zujanje u ušima kad ti padne pritisak mora da zvuči kao dečji plač.«

»Dobro«, reče Ričard, drhteći sve više. »Beba ne postoji. Hvala ti što si mi to rekao. Obećao si da ćeš mi uvek govoriti istinu.«

Ned podiže pogled. »Zar očekuješ istinu od tipa koji ti je upravo ispričao onu portorikansku priču?«

»Ili možda čuješ šum cevi«, reko. »Ponekad se čuje buka iz radijatora.«

Ričard nevoljno klimnu glavom, kao da se složio sa mnom. Ali nije čuo šta sama rekla. Ned i ja otkrili smo nešto o samrtnicima: njihov um brži je od reči, ali bol je ipak najbrži, džinovskim koracima hrli napred.

Nakon dva dana Ričard je dopremljen u bolnicu s visokom temperaturom i pao u komu iz koje se više nije probudio. Te je večeri njegov brat doleteo u Boston da bude kraj njega. Njegov kumić Džeri takode je došao, stigavši baš na vreme da sedne u taksi zajedno s nama. Ekspirmentalna terapija nije pomogla. Naravno, nije bilo načina da saznamo (niti ćemo to ikad znati) da li je Ričard dobio taj lek dugačkog imena koji smo prozvali »ono pravo«, ili je samo bio član kontrolne grupe. Isto tako nismo znali ni da li je sveštenik iz Hartforda dobio »ono pravo«, iako se među nama šušalo da je njegovo rumeno lice dobar znak. A mladi veterinar koji bi uvek rekao nešto ohrabrujuće kad bismo se sreli u ordinaciji za transfuziju? Baš kao i Klark Kent koji je slovo S krio ispod košulje, veterinar je nosio majicu sa fotografijom na kojoj je grlio svog škotskog ovčara, snimljenu na dan kad je pas dobio lentu. Rekao mi je da je oblači svakog petka jer mu donosi sreću kad sedi na odeljenju za onkologiju i prima intravenozne lekove, što mu ponekad da dovoljno snage da te večeri ode s prijateljem u neki restoran.

Nedu i meni, iscrpljenima od još jednog bdenja, dobro je došlo prisustvo Ričardovog brata i kumića kao izgovor da izadem iz bolnice i odemo na kafu. Osetila sam vrtoglavicu i zamolila Neda da me sačeka u predvorju dok odem u toalet. Mislila sam da će me umivanje hladnom vodom možda osvežiti.

Utoaletu su bile dve mlade devojke. Iz njihovog razgovora razabrala sam da su sestre i da su upravo bile u poseti majci koja leži na odeljenju za onkologiju. Trebalo je da njihovi mladići dođu po njih, i u vazduhu se osećalo uzbuđenje dok je jedna od sestara tapirala kosu a druga skidala poderane čarape i povlačila navise suknju koja joj je dopirala do kolena kako bi od nje napravila najkraći mogući minic. »Požuri, Mer«, reče njena sestra koja je stajala pred ogledalom, iako ni sama nije žurila sa češljanjem. Mer se maši svoje torbice za šminku i izvadila odatle neku kutijicu. Otvorila ju je i brzo četkicom zastrugala po posudi sa bojom. I onda, na moje veliko čuđenje, počeo da maže kolena rumenilom. Dok sam se umivala i brisala, mlaz laka za kosu zamaglio je vazduh. Devojka pred ogledalom mahala je rukama, da bi potom vratila sprej u torbu, izvadila ruž i rastavila usne. Kako se Mer ispravila nakon poslednjeg zamaha po kolenima, gurnula je sestru, i ona je ružem prešla preko ivice gornje usne.

»O, Bože! Gaduro jedna!« zareža devojka. »Vidi šta si mi uradila zbog tebe.«

»Čekam te kod kola«, dobaci joj sestra, zgrabivši ruž i trpajući ga u torbicu za šminku. Spustila ju je u tašnu i odskakutala doviknuvši »Skinućeš to sapunom i vodom!«

»Kakva kućka«, reko, više za sebe nego što sam se obraćala devojci.

»Majka nam umire, a nju baš briga«, reče devojka. Oči joj se napuniše suzama.

»Daj da to popravimo«, reko, osećajući još veću ošamućenost nego kad sam ušla. Činilo mi se da hodam u snu.

Devojka se okrenula prema meni; ispod očiju je imala mrlje od maskare u obliku polumeseca, nos joj se crveneo, a jedna strana usne bila je više naglašena od druge. U njenom pogledu videla sam da sam samo slučajni prolaznik. Isto tako slučajno zatekla sam se kod Ričarda onog dana kad je namršten izašao iz kupatila sa zvrnutim rukavom košulje i upitao: »Sta misliš, od čega mi je izašao ovaj osip na ruci?«

»Dobro mi je«, reče devojka, otirući suze. »Nemojte se uznemiravati.«

»Ne bih rekla da je nju baš briga«, reko.

»Kad dođu u bolnicu, ljudi se unervoze. Ja sam došla da se umijem zato što mi se zavrtelo u glavi.«

»Je li vam sad bolje?« upitala je.

»Jeste«, odgovorila sam.

»Ne umirem mi«, rekla je.

Bio je to bestelesan glas koji je dopirao iz nekog dalekog, neznanog sveta i toliko me je uznemirio da sam osetila potrebu da je zagrlim za trenutak. To sam i učinila — prislonila sam čelo uz njenu glavu, povukla svoje prste kroz njene i stegnula ih pre no što sam izašla.

Ned je bio izašao napolje i stajao je naslonjen na uličnu svetiljku. Pokazao je užarenim vrhom cigarete na desnu stranu, nemo me pitajući želim li da odemo u obližnji kafe bar. Klimnuh glavom i zakoračismo napred.

»Mislim da nećemo još dugo ići ovim putem«, reče on. »Doktor više ništa ne govori kad izade iz sobe. Ponestalo mu je optimističkih izjava. Uzео mi je cigaretu iz ruke, zgazio je i rekao da ne bi trebalo da pušim. Nisam baš nešto lud za doktorima, ali ovaj mi se nekako dopada. Ko bi pomislio da ću se ikad popaliti za tipa koji nosi cipele sa resama.«

Bilo je jako hladno. U kafu nas je, dok smo išli ka našim uobičajenim mestima za šankom, zapahnuo vreo vazduh grejalice iznad vrata. I samo saznanje da više nismo u bolnici činilo je ovo mesto prijatnim, iako je bolnica bila samo dve ulice odavde. Ovamo su dolazili pojedini doktori i bolničarke, i, naravno, ljudi poput nas — prijatelji i rođaci pacijenata. Kad je konobarica upitala želim li kafu, Ned je klimnuo glavom.

»Zima u Bostonu«, reče Ned. »Nisam znao da išta može biti gore od zime u mom rodnom gradu, ali čini mi se da je ovde najgore.«

»Gde si se ti rodio?«

»U Kerniju, u Nebraski. Kad kreneš autoputem 80, na pola puta između Linkolna i granice sa Vajomingom.«

»I kako je bilo u Nebraski?«

»Ševio sam se sa dečkima«, reče on.

Ili je rekao prvo što mu je palo na pamet, ili je samo hteo da me nasmeje.

»Znaš li ti šta pederi pitaju jedan drugog?« Odmahnuh glavom, napeto iščekujući vic.

»Sada drugo pitanje glasi 'Jesi li bio na testiranju?' Ali prvo pitanje oduvek je bilo 'Kako si znao?«

»Dobro«, reko. »Odgovori mi na drugo pitanje.«

»Nisam«, reče, gledajući me pravo u oči. »To se meni ne može dogoditi.«

»Uozbilji se«, reko. »To ti nije nikakav odgovor.«

Stavio je svoju ruku preko moje. »Šta misliš, kako sam se išćupao iz Kernija u Nebraski?« upita. »Da, dobio sam stipendiju za fudbalere, ali morao sam da stopiram do Kalifornije. Pre toga nisam išao dalje od Vajominga. Svu svoju imovinu nosio sam u jednoj putnoj torbi, i stopirao sam. Misliš da nisam znao da sam jeftino prošao ako bi mi neki kamiondžija stavio ruku na koleno? Jer mene je pratila sreća. Oduvek sam to znao. Isto kao što je sreća htela da ti imaš tako lepe ruke. Mene sreća oduvek prati, a i tebe sreća prati. Treba čvrsto verovati u to.«

Sklonio je ruku i ugledala sam je — savršeno oblikovana šaka, glatka koža, tanki prsti, zaobljeni nokti koji sjaje pod premazom laka. Na zglobovima jednog prsta bila je mala crna mrlja. Liznula sam srednji prst druge ruke da vidim mogu li je odstraniti nežnim trljanjem. Ta mrlja od maskare koja mora da je tu dospela sa ruku devojke u toaletu kad su nam se prsti nežno spleli u nespretnom zagrljaju. Sve ovo vreme dok smo Ned i ja sedeli i pričali ja sam gledala u tu devojku. Nalazila se u istom kafu: videla sam kad su dve sestre ušle sa svojim mladićima. Kosa joj je bila uredno začesljana, oči sjajne a šminka besprekorna. Iako se druga sestra trudila da privuče pažnju dvojjice mladića, obojica su upijali svaku njenu reč.

(New Yorker, jun 1991.)

S engleskog
Vladislava Gordić